

A könyörület nevében.

Bell-Taylor Károly dr. angol sebész előadása a vivisectio ellen Nottinghamban 1893. év november 29-én tartott gyűlésen.

Uraim és hölgyeim!

A vivisectio név alatt ismert eljárás, hogy élő állatokat — állítólag a tudomány javára — felvágjanak, őket a szó betűszerinti értelmében, feldarabolják itéletem szerint elvetendő:

1. mert egyáltalában nem szükséges;
2. mert, mint bebizonyították, nemcsak haszontalan, de tév-
utra is vezet;
3. mert más eljárások, t. i. a megfigyelés és gondolkozás helyébe lép, melyeket pedig sokkal nagyobb előny illet meg, s melyekkel szemben senkinek sem lehet ellenvetése;
4. mert durva és kegyetlen visszaélés azzal a hatalommal, melyet Isten az állatok felett nekünk adott, és mert gyakorlása következtében elveszítünk minden igényt arra, hogy magunk számára irgalmat nyerjünk.

Engedjék meg most nekem, hogy közelebről fejtegethessem a vivisectio ellen felsorolt érveimet és először is az állítólagos szükségesség kérdését tisztázzam.

Alig van talán valaki, ki gyakrabban hivatnék meg különösen finom és nehéz sebészi operatiók végzésére, mint én, és ha az élvebonczolás a sebész kiképzésére szükséges volna, magamnak is hozzá kellett volna folyamodnom. Én azonban ezt nem találtam szükségesnek, és valójában soha legkisebb vágyat sem éreztem arra, hogy megtegyem; a mi reám nézve áll, ugyanez érvényes a legkiválóbb orvosokra és sebészekre is; a gyakorló orvosoknak, nagyon kis kivétellel, nincs semmi részök a vivisectioban és nem törődnek vele. Hol marad tehát az élvebonczolás szükségessége? Világos, hogy sem a sebész, sem a physiologus, sem pedig a gyakorló orvos kiképzéséhez (utóbbihoz legkevésbé) nem szükséges. De hát mire való akkor?

A nagytudomány urak, kik nem rég e városban tartották előadásait, arra tanították hallgatóikat, hogy a vivisectio az emberiség érdekében szükséges.

Ezek az urak, meg elődeik s ezeknek tanítványai különben több, mint 2000 év óta bonczolgatták az élő állatokat, a nélkül,

hogy az emberi nemnek legkisebb haszna lett volna belőle és Claude Bernard, e rendszer főapostola, bevallotta ezen borzasztó foglalkozás közben, eltöltött életének végén, hogy kezei üresek! Azok tényleg üresek voltak! A vivisectorok kezei mindig üresek. Csupa üres ígéretek hangoztatnak, de nem szótartók, — folyton ismételtetnek olyan állításokat, melyek csakis arra valók, hogy megtévesszenek. P. o. egyetlen szó sem igaz abból a folyton emlegetett állításból, hogy Galvani az elektromosság lényegét az élveboncolás útján fedezte fel.

Galvani felfedezését a véletlennek és annak köszönhetjük, hogy az elektromosságnak egy élettelen békán mutatózó hatását gondosan megfigyelte. A vivisectionnak semmi köze hozzá. Nem igaz, hogy *Harvey* a vérkeringést élveboncolással fedezte fel. *Harvey* felfedezését tisztán csak az emberi holttesten megfigyelt és felismert azon ténynek köszönhetette, hogy az érbillentyűre a vérnek folyását csak egy irányban engedik meg: a vivisectionnak semmi köze sem volt hozzá. Nem igaz, hogy *Hunter* állatok élveboncolása vezette az ütérdaganat kezelésének megállapítására. *Hunter* egyedül s kizárólag csak annak a ténynek felismerése vezette eljárásához, hogy a daganat közvetlen közelében levő ütér sokszor sokkal betegesebb, semhogy egy alakötést kiálljon, miért is jobbnak vélte ezt távolabb alkalmazni. A vivisectionnak nincs köze hozzá. Nem igaz, hogy *Pasteur* a veszettség ellen orvosszert talált fel. *Pasteur* egyáltalán nem gyógyítja, hanem előidéz a veszettséget; bebizonyított tény, hogy a veszettség a *Pasteur*-féle esztelen oltási eljárás behozatala óta ugy Francia- mint Angolországban terjedt.*) Nem igaz, hogy *Pasteur* a marhavész ellen orvosszert talált fel. Nem gyógyítja a marhavészt, hanem előidéz és tenyészti. Eljárását az angol, német és magyar bizottságok elvetették, míg Franciaországban és egyebütt, a hol behozták, a veszettség milliókra rug. Nem igaz, hogy *Koch* szert talált az aszkór ellen; ellenkezőleg beoltásai eléinte lázt keltettek és később halált idéztek elő, kivált olyan betegeknél, kiknél a baj helyi volt. Nem igaz, hogy *Simpson* a chloroform kábító tulajdonságát kutyákon tett kísérletekkel fedezte fel; *Simpson* önmagán tett kísérletet. A chloroform olyan gyilkoló a kutyákra nézve, hogy soha embernél nem alkalmazta volna, ha előbb ezen állatokon tesz kísérletet. Nem igaz, hogy *Listert* a vivisection vezette antiseptikus módszerhez. Antiseptikus szerek régen előtte használatban voltak sebek kezelésénél, és ő kísérleteit nem állatokon, hanem az edinburgi, glasgowi és londoni kórházak betegeinek sebei, sérüléseinek és feloszlásnak induló testrészeinek hajtotta végre. Nem igaz, hogy az orvosi tudomány és sebészet nagy haladása állatokon végrehajtott kísérleteknek köszönhető; ezt mi az antiseptikus és kábító szerek felfedezésének tulajdonítjuk, a vivisectionnak semmi köze hozzá. Nem igaz, hogy a gyógyszerek hatásairól való ismereteinket vivisectionnal szereztük; az orvosszerek hatásai állatokon annyira

*) Ugy Magyarországon is.

különböznek az emberen végbemenőktől, hogy ilyen kísérletek a legveszedelmesebb tévkövetkeztetéseket eredményeznék. És nem igaz, hogy *Ferrier*-nek állatokon való kísérletekkel sikerült az agy működését localizálni. *Ferrier* maga mondja: «állatokon, még majmokon is végrehajtott kísérletek gyakran olyan következtetésekbe vezetnek, melyek komolyan ellenmondanak klinikai és pathologiai megfigyelések teljesen biztos tényeinek.» A «*Lancet*» szerkesztője azt mondja: «Ha *Ferrier* utasítása szerint kellene eljárni, az agyvelő-lokalisatio több halálesetet fogna előidézni, mint a mennyi megmentett étellel lehetne általa dicsekedni» és a «*Medicinische Presse und Verfügungen*» szerkesztője szerint: «Ha ilyen esetek (t. i. valószínűen létező agykezelések miatt végrehajtott operatiók) halálos kimenetelűek, a bíróságnak törvény elé kell idézni a sebészt, ki az operatiót végrehajtotta.» Franciaországban *Charcot* és *Peter*, Németországban *Hitzig* és *Hermann*, Olaszországban *Luciani* és *Tamburini* és Angliában *Schaefer* és *Goodhart* valamennyien eltérnek úgy *Ferrier* nézeteitől, mint egymástól és *Munk* professzor, ki szintén nagy vivisektor, azt mondja, hogy «*Ferrier*nek saját vívmányaihoz való bizodalma csak azzal a lehetetlenséggel hasonlítható egybe, hogy valaki munkálkodásának közelebbi megvizsgálása után bár csak egyben eredményei közül legkevésbé hinni tudjon.»

Mit szóljak még? Lehet-e elítélőbben nyilatkozni? A régi történet ez: vérontás, iszonyu kegyetlenség és mészárlás, mely csatlódáshoz, bizonytalansághoz és ellentmondáshoz vezet. Azt hozzák fel ellenünk, hogy ha feljogosítottaknak érezzük magunkat arra, hogy az állatokat megöljük táplálásunkra, arra is van jogunk, hogy rajtuk a tudomány javára kísérleteket hajtsunk végre. Azonban míg egyrészt kényszerülve vagyunk állatot ölni táplálék végett,*) másrészt nem kényszerít semmi az élve-bonczolásra, és semmi, de semmi sem mentheti ki egy állatnak jól megfontolt, hidegvérű és tartós kinzását.

Physiologus kartársaink biztosítanak, hogy nem kiozzák az állatokat, hogy áldozataik mély kábulásban vannak az operatio kezdetén, és hogy ez a kábulás megmarad az operatio egész tartama alatt, még ha órákig nyulik is az. Ha ez igaz volna és az állat öntudatra ébredése előtt megöletnék, vége volna vitatkozásunknak és bele nyugodnánk.

De ez nem igaz. 2486 kísérlet történt csak itt nálunk 1892-ben az írásbeli engedélyek tanúsága szerint állatokon, melyek nem voltak öntudatlan állapotban, vagyis minden kábítószer alkalmazása nélkül, a közt a legkegyetlenebb kísérletek, melyeknél lehetetlen a szegény teremtményeket elaltatni. Kérdem, hogy lehetséges chloroformot használni, ha ez megghiúsítja a kísérlet eredményeit, a mint ez pl. a legkegyetlenebb operatióknál előfordul,

* Tudvalevőleg itt tulajdonképen kényszerüsről nem is beszélhetünk; csupán az emberek megszokásáról van szó, melyet sokan mint tévedést és elfajulást elvetnek.

melyek az edinburgi egyetemen kutyákon újból meg újból végeztetnek?

Hogy lehet chloroformot használni kutyáknál, melyeket egy hosszú folyosón föl és le hajszoznak, míg a fáradságtól holtan rognak le? Hogy lehet chloroformmal elkábítani állatokat, melyeket kinzógépbe szorítva, minden képzelhető gyötresnek alávetnek, csak hogy bizonyosságot lehessen nyerni arra nézve, hogy milyen hevességű fájdalom szükséges (komoly sebesülés nélkül) a halál előidézésére?

Hogy lehet chloroformot alkalmazni kutyánál, melyet kemenyebben halálra sűtnek, vagy gépben a légnomás tulsága által ugy összepréselnek, hogy teste tuskó-keménynyé válik és agyveleje folyóvá lesz, mint a tejfel?

Hogy lehet chloroformot alkalmazni kutyánál, mikor olyan erős villamos áramok hatásának teszszük ki, hogy testhőmérséklete 112 fokra emelkedik és habár jégbe van kötve, napokig tartó legborzasztóbb kín után elpusztul, betüszterinti értelemben saját életnedveiben főve meg.

Hogy lehet chloroformot alkalmazni kutyánál, melyet ismételve vízbe ölnék s megint életre keltenek, vagy megfullasztanak s ismét lélegzethez hagynak jutni, vagy jégbe kötöznek míg keménynyé fagy és ismét életre hoznak, hogy megint jégbe tegyék vagy más kísérletekre használják, vagy olyannál, a melyet a táplálék és víz teljes megvonásával halálra éheztetnek, vagy undok, borzasztó betegségek beoltása által lassan halálra kínoznak? És tovább, mi haszna lehet a chloroformnak, bár csak a kísérlet kezdetén is kutyáknál, melyeket forró vízbe mártanak és azután napokig élni hagynak, vagy azoknál, melyeket terpentinnel átáztatnak és meggyujtanak, azoknál, melyeket élve tartanak, miután agyuknak felét kimosták, vagy melyeket elevenen nyúztak meg, hogy aztán a míg csak lehet élve maradjanak.

Aztán a kábítószer alkalmazásánál szükséges, hogy az állatok kábultsága a kísérlet egész folyamán tartson és az elkábított állatok mindamellett életben maradjanak, — már pedig nincs egyetlen kábítószer, mely ezt a kettőt czélt elérí. A curare-méreg csak növeli a kint, a morphium nem szünteti meg a fájdalmat, a kénäther nehezen alkalmazható, a chloroform pedig legtöbb esetben halálos, ugy hogy lehetetlen jó lelkiismerettel használni. Ezt a királyi commissio szava és más nyilatkozatok is bizonyítják. Igy pl. Prischard, kinek mint a kir. állatgyógy-iskola tanárának a kutyákat illetőleg több tapasztalata van, mint bárki másnak, így szól: «Sohasem jutna eszembe, hogy chloroformot használjak; nagyon bizonytalannak tartanám. Néha ugy látszik, mintha a chloroform semmi hatással nem volna az állatra, aztán egyszerre teljesen erőt vesz rajta és lehetetlennek bizonyul, azt ismét életre hívni.» Lewis doktor, a katonai orvos-tanodán a pathologia tanára, sajnálja, hogy chloroform a patkányt, házi nyulat és a fiatal, sőt a nagy egészséges kutyákat is oly hamar megöli. Steiberg doktor bacteriologiai kézikönyvében óvja olvasóit a chloroformtól, mely

házi nyulaknál halálos és a nemzeti állatorvos-egyesületnek a jelen év júliusában tartott gyűlésén behatóan megbeszélték a chloroform használatának veszélyeit kutyáknál, a mennyiben Hoare figyelmeztetett arra, hogy egy esetben az illető állat oly hirtelen meghalt, mintha az ájulás lett volna oka. Ennek gyakorlati következménye az volt, hogy (mint az elhalt Hoggan doktor megjegyezte) teljes és lelkiismeretes elkábítást csak ritkán kíséreltek meg; legjobb esetben egy kevés chloroformot használtak, hogy a műtétet végrehajtónak lelkiismerete megnyugodjék, vagy neki lehetővé tétessék megbotráncozást nem keltő tudósításokat közölni, a mit Haughton S. doktor is elismert, midőn a kir. bizottság előtt jelentést tett az élvebonczolás körül szerzett tapasztalatairól. Ő így szólt: «Tudom, hogy szokás a kábítószer nagyon kevéssé kielégítő mértékben, vagy egyáltalán nem is alkalmazni, mihelyt az ellenőrző szem eltávozott.» Ezt a kijelentést Walker dr. is megerősíti. Ő ezt mondja: «Igaz, hogy használnak kábító szereket; de ha azt hiszik, hogy az állat így teljesen öntudatlanná vált, nagy csalódásban vannak.» És így van ez tényleg. Fölsőleges e pontnál időzni; a bizonyítékok kéznél vannak és ilyen tényekkel szemben gyerekes és nevetséges volna azt állítani, hogy az elkábított állatokat könnyűséggel és biztosan lehet órákig öntudatlan állapotban tartani, mi közben rajtuk nehéz, fáradságos és finom bonczolásokat végeznek.

Kérem ennél fogva komoly megfontolás tárgyává tenni, hogy országunkban csak a lefolyt évben 2486 kísérletet tettek kábítószerek nélkül, hogy sok kísérletnél a legborzasztóbbak közül, lehetetlenség volt kábító szereket használni, hogy az élveelégítésnél, leforrázásnál és megnyuzásnál, valamint sok más műtétnél a narkosis alkalmazása csak kezdetben lehetséges; hogy az állat, mikor elkábították, egészséges és vidám volt, hogy aztán iszonyú kínok közt ébredjen fel, melyek nyomorult életének véget kell, hogy vessenek; hogy nincs kábítószer, mely az állatokat hosszabb időre teljes kábulatban tudja tartani, a nélkül, hogy életüket kioltaná, és hogy tehát a hosszabb ideig tartó műtételeknél használt kábító szerek, mondhatni haszontalanok. Mit tegyünk ennél fogva? Lehet-e valamit ez ellen tenni? Előmozditható-e a tudomány, ha a vivisectiót teljesen feladjuk? Bizonyára van egy jobb ut, egy ut, mely mindnyájunk előtt nyitva van. Nincs szükségünk állatlaboratóriumokra, kegyetlenségre, ál-elkábításokra, és a kínzást megkönnyítő eszközökre és gépekre. Nem szükséges ezt a földet pokollá tennünk Isten teremtményei számára. Az ut egyszerű, világos. Csak arra kell figyelemmel lennünk, a mi mindennap szemeink előtt megy végbe. Csak az szükséges, hogy megfigyelő-képességünket kiképezzük és fejlesszük — a megfigyelést a betegágynál és a bekövetkezett halál után — azt a nagyszerű képességet, mely Newtont a nehézség törvényére tanította, mely az ég titkait feltárta előttünk, mely képessé tesz arra, hogy az égi testek pályáját évekre előre meghatározzuk, a melynek tényleg mindazt köszönhetjük, a mit a physiologia és pathologia köréből bizottsággal tudunk. Sir Charles Bell «The Nervous System of the

Human Body» cz. munkájában ezt mondja: «Kísérletek sohasem eredményeztek felfedezéseket és a physiologia legújabb vívmányaira vetett egyetlen tekintet megmutatja, hogy a vivisectio több tévedést egyesít, mint a mennyi más uton nyert helyes nézetet megerősített.» Laborde doctor (és itt kérem megfontolni, hogy Laborde a physiologia tanára Párisban) így szól: «Az idegműködés áthatolhatlan titkait illető első diadal a tudományban — t. i. az aphasia (a beszédképesség elvesztése) pontos székhelyének megtalálása — a betegágyánál tett megfigyelések eredménye volt, és melyek egyedül vezethettek erre a fényes felfedezésre.» Ezt a kijelentést egészen megerősíti Charcot tanár, ki így nyilatkozik: «Az emberi agy pathológiájára vonatkozó egyedüli megbízható adatok azok, melyeket az anatómiai-klinikai módszerrel nyertek.» «Ez a módszer — teszi hozzá — abban áll, hogy az ember életében megfigyelt beteges állapotok a halál bekövetkezése után felfedezett localis bajokkal állandó viszonyba hozatnak.» «Ezen módszernek — hangsúlyozza különös nyomatekkel — köszönhetjük az agy pathológiájára vonatkozólag mainapság ismert valamennyi beváló biztos ismereteinket »

Igy hát feladatunk egyszerűen abban áll, hogy megfigyelő-képességünket kifejlesztjük.

Az emberiségre a megfigyelés tulajdonképpen tárgya az ember, és az orvosnak a betegágy mellett kell tanulnia szakját. A természet folyton nyújt legfinomabb fajtájú kísérleteket, melyek gondolkozásra ösztönöznek, kísérleteket, melyeket mint Kingsford dr. megjegyzi, mechanikailag és mesterséggel utánozni és végrehajtani teljes lehetetlenség. Csak az ilyen esetekben a beteg élete folyamán feltűnő jelenségeknek gondos megfigyelése és ezen jelenségeket előidéző helyi bajok szabatos megállapítása a halál után tette lehetővé a haladást, melyet a mai orvostudomány és sebészet felmutat. Ez az igazi, az egyetlen gyümölcsöző tanmód, az egyetlen, mely fáradozásunk jutalmát magában bírja; és szilárd meggyőződésem, hogy mindazok, kik ezt a módszert elhagyják, abban a reményben, hogy az állatkinzásban széles, kényelmes, árheh, gazdagsághoz vezető utat fognak találni, nemcsak idejüket pazarolják el és megbánással telt öregkort készítenek elő maguknak, hanem a szó szoros értelmében elfordulnak a dicskoszortól, mely azokat illeti, kik tanaikat megengedett eszközök segítségével vitték keresztül.